

3dje Aarg.

1865.

For Jordbrugere, Skogeiere og Gartnere.

Tidskrift

for

det praktiske Landbrug

og dets Binæringer,

udgivet af

Joh. Th. Landmark,
Landbrugsstolebestyrer.

Christiania.

Trykt hos W. C. Fabritius.

1865.

med Sperrevertsvegge og har to Porte. Det fornødne Foder af Hø osv. antages beroende i 2det Stokverk. De i Enderne af Bygningen tilføiede punkterede Linier antyde, at de øvrige Udhusrum, Vognbod, Bedstue osv. her kunne tilbygges.

Om Lægning af Spaantage.

Af Direktor Dabl.

Bygning af Udhuse medfører i Almindelighed store Udgifter for Landmanden, men er et nødvendigt Onde, som ikke i vort kolde Norden kan indskrænkes i den Grad, som Tilfældet er i Lande, hvor Klimatet lægger færre Hindringer i vejen, og Kreaturerne ofte kunne gaa ude hele Aaret rundt, uden at tiltrænge videre end et aabent Skur at ty indunder imod Regnen. Men vi, som ikke kunne undvære Huse for Kreaturerne, om end Rummet til Opbevaring af Hø og Korn, ved Stakning af dette, i betydelig Grad kan indskrænkes, imod hvad Forholdet i Almindelighed er, bør idetmindste søge at benytte saa billige Materialier som muligt, og helst saadanne, som af egen Ejendom kunne skaffes tilveje. Det er her ikke Meningen, at levere nogen detaljeret Anvisning til Husbygningsarbejders Udførelse i deres Helhed, men blot til en Del af samme, nemlig Taglægningen.

I Almindelighed lægges Tagene af Bord, som spigres i Forbund med hverandre, hvorpaa siden lægtes og lægges Tegl; eller man nøjer sig med blot Bræddetag.

Første Sort af disse Tage er visseligen af en mere varig Bestaendighed, men kostbare; de sidste Slags derimod ere mindre kostbare, men modstaa ikke længe Forraadnelse og ere desuden vanskelige at faa rigtig tætte, hvorfor de efter et vist Antal Aar maa omlægges.

I den senere Tid har Taglægning af fløvet eller høvlet Tagspaan mere og mere begyndt at finde Anvendelse i Sverige; og tillige er denne Taglægningsmethode indført hertillands, skjønt langt fra endnu almindelig. Metboden er ikke ny: I Norrland i Sverige har den været benyttet i langsomme Tider, og jeg kjender en Brugsejendom, hvor der nu findes 70 Aar gamle Spaantage, hvilke for 10 Aar siden eller ved 60 Aars Alder endnu aldrig havde tiltrængt Reparation.

Dette Slags Taglægning er det allerbilligste, selv om Materialet maa kjøbes, og ved Methodens Anvendelse kan desuden ikke ubetyde-

ligt Materiale indspares paa Tagstolene, som kunne gøres ganske smekre, da Spaantaget i Sammenligning med andre Slags Tage er let og saaledes ikke foraarsager noget stærkt Tryk paa Tagstolene.

Saalunde behøve ikke Tagstolene til en Bygniag af omtrent 18 til 20 Alens Bredde at tages af grovere Birke, end at de blive 5—6 Tommer i Gjennemsnit, og ved smalere Bygninger kan endnu smekre Birke benyttes, hvorhos Afstanden mellem Stolene kan være 2 Alen.

Den Spaan, som skal bruges til Taglægning, bør helst være fløvet; men i Mangel af dertil tjenligt Materiale kan den ogsaa gøres af mindre letfløvet Birke, i hvilket Tilfælde den høyles med Hestehovl. Førstnævnte Sort er dog den varigste og bør foretrækkes allesteds, hvor den kan tilvejebringes, fremfor den høylede Spaan (Flis).

For Tilvirkning af fløvet Spaan vælger man kvistfrie Gran eller Furutræer, som ere retvorne og retfløyne, samt staa i sluttet Stand, det vil sige der, hvor Skoven er tæt. Jo større Træer, desto bedre. Der fordres mindst 7—8 Tommers Top, og Grantræer, som anvendes, bør have mindst 3 Tommer tyk Røsved (Gjejte), ellers bliver Spaanen for smal. Træet affages i 1 Alen lange Stokke eller Rubber, hvilke fløves gennem Malmen (Alen) i 6 til 8 Dele, alt efter Træets Tykkelse, hvorefter Malmveden borttages. Af den saalunde erholdne Røsved fløves eller splintres Spaanen til Rubbens Længde eller 24 Tommer; men hvor der ikke er Afgang til retfløyen Bed, gøres Spaanen ofte ikke mere end 18 Tommer lang; Bredden saa stor som mulig, beroende paa Røsvedens Tykkelse; Spaanens Tykkelse helst $\frac{1}{8}$ Tomme. Efterhaanden som Kløyningen foregaar, bør Spaanen strax oplægges i Lag ovenpaa hinanden, saa at den ligger tæt pakket, samt ovenfra sammentrykkes af nogle paalagte Brætter med Stene over, saa at den under Torkningen ikke slaar sig, og bør den forvares paa et Sted, hvor den ikke er udsat for Regn, t. Er i et aabent Skjul.

En Favn (3 Alen bred, 3 Alen høj og 1 Alen lang) saalunde sammenpresset Spaan er tilstrækkelig til Vægning af 100—140 □ Alen Tag.

Hvor man ikke kan erholde retfløyen Birke til at forfærdige Spaanen af, kan den høyles af saadant Materiale, som ikke godt lader sig fløve med Ox eller Kniv. Til den Ende benytter man en dertil særskilt indrettet Hovl, som drages af Heste.

Den for saadanne Tagspaan (Fliser) anvendte Hovl findes aftegnet i nærværende 4 Træsnit, hvoraf Figur 1 viser den fra Eiden, Figur 2 ovenfra, Figur 3 fra Enden, og Figur 4 fremstiller selve Hovltanden. Alle Figurer ere tegnede i $\frac{1}{16}$ af virkelig Størrelse.

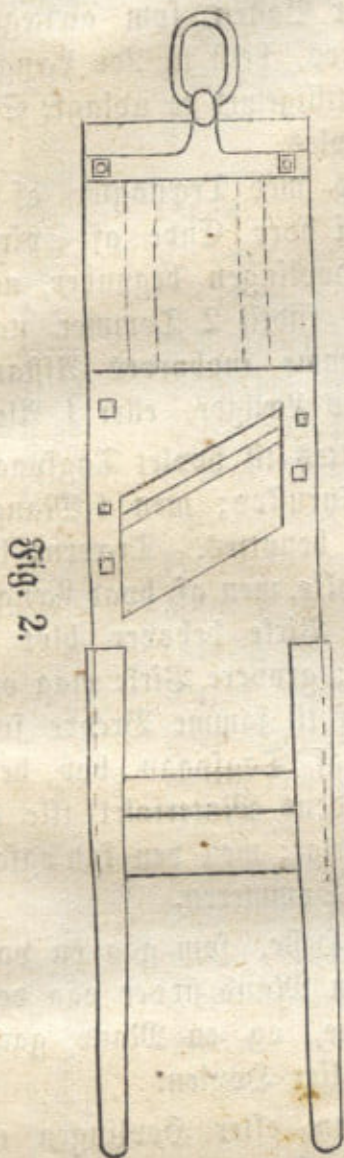

Fig. 2.

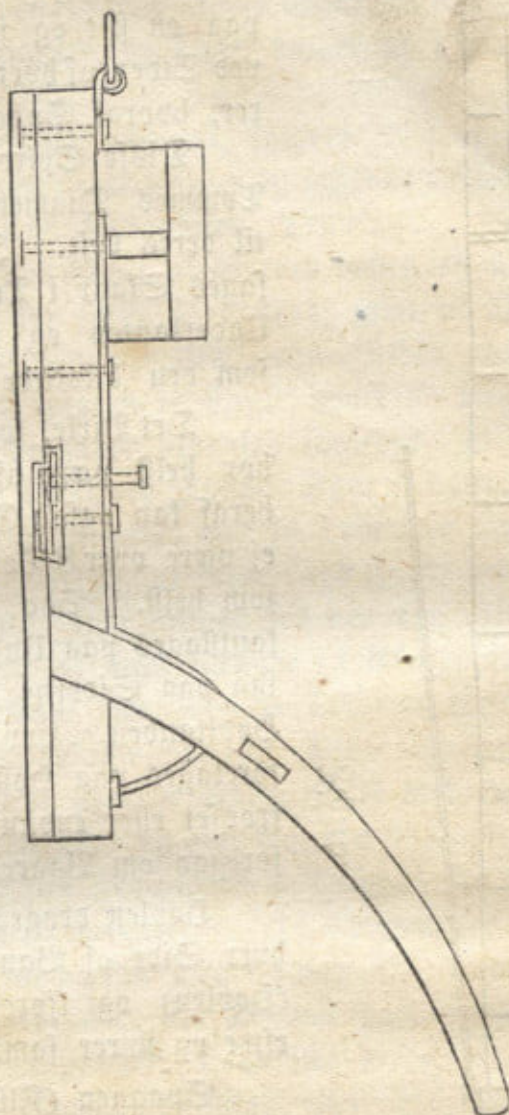

Fig. 1.

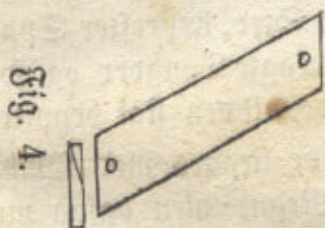
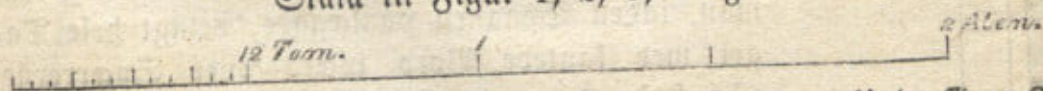

Fig. 4.

Fig. 3.

Skala til Figur 1, 2, 3, 4 og 6.

Saa som af Tegningerne sees, har Hovlen paa Undersiden 2de langslobende Ribber af Træ med en indbyrdes Afstand svarende til Bredden af Holystanden, og hvis Bestemmelse er at befordre en let Regulering af Hovlens jevne Gang. I den forreste Ende er anbragt en fast Krog til Forspændingen af Hestene, som gaa en paa hver Side

af Banen. Figur 5 viser Banen, som anlægges paa en slet og jevn Plads, helst til 2de Rængder ved Siden af hverandre, tilligemed de udlagte Spirer, hvoraf Spaanen høvles.

Disse Spirer fæstes med Trænegler af en Tommes Diameter, en i hver Ende af Spiren, til deres Leje. Inden Høvlingen begynder, nedtages Skaar i Tommeret indtil 2 Tommer nære Underkanten og med samme indbyrdes Afstand, som den blivende Spaans Rængde, eller 1 Alen.

Det Birke, som benyttes til høvlet Tagspaan, bør helst være af raa Furuskov; men i Mangel heraf kan ogsaa Granuskov benyttes. Træerne bør ej være over 8 Tommer tykke, men af hvad Rængde som helst. Saa beskaffet Birke behøver blot at kantflaees paa Undersiden; grovere Birke maa ogsaa paa Siderne tages af til samme Bredde som Høvltanden. Høvlingen af Tagspaan bør helst foretages paa Høsten, medens Materialet ikke er frosset eller endnu er sastrigt; men den kan ogsaa foregaa om Vaaren eller Sommeren.

Høvlen drages af to Heste, som gaa en paa hver Side af Banen. En Mand sidder paa den (Høvlen) og fører Hestene, og en Mand gaar efter og styrer samt nedtrykker Høvlen:

Spaanen (Flisen), som efter Høvlingen er bugtet, opsamles strax og bør lægges paa hinanden paa saadan Vis, at i den nederste Del af Stablen Krumningen vender nedad, og at overst det omvendte Forhold finder Sted, hvorefter Spaanen sammenpresses med paalagte Tyngder og forbliver paa denne Vis liggende, til den skal benyttes.

Spaantag kunne, om de lægges med Dimbu, ikke alene blive tætte mod Regn, men ogsaa mod Snefog. For at opnaa dette sidste Djemed har man, inden Spaanen paalægges, belagt hele Taget med kantede Bord tværs over Spærrerne, (Tagstolene), men denne Rægningsmethode er fejlagtig, saasom Luften ikke faar fri Adgang til Spaanen, saa den hastig kan tørre, efterat den af Regnen er gjennemblødt. Dette forarsager, at den fortære tager Raad, og at Taget saaledes bliver

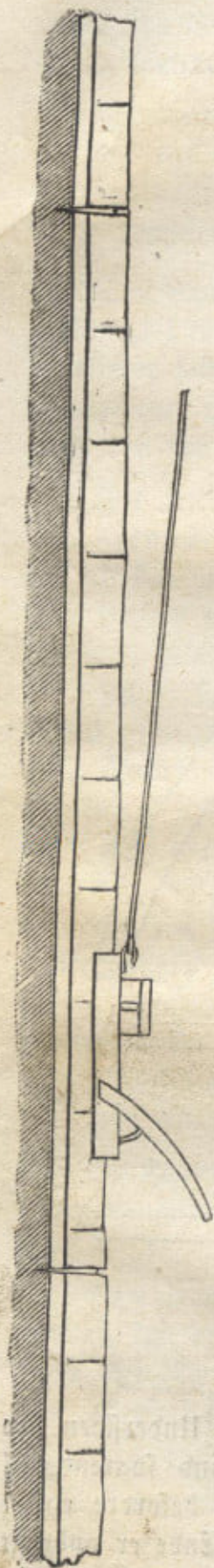

Fig. 5.

ubueligt og maa omlægges for, end Tilfældet er, naar Bordbelægning ikke bruges. Spigres Spaanen paa Vægt, undgaaes denne Ulejlighed, og Taget holder ud i Mandalder.

Naar Vægningen skal foregaa, spigres først et Bord langs efter Tagstolens nedre Kanter og ragende en Tomme ud over disse, som sees af vedføjede Tegning.

Langs den frie Nederkant af Bordet fæstes en Ribbe, som tjener til Stod for første Spaanrad, samt til at faa Tagfoden jevn. 16 Tommer fra denne Ribbe, om ej Bordet er saa bredt, spigres en Vægt, hvorefter Vægningen af Spaanerne begynder nedenfra saaledes, at første Lag lægges med 14 Tommers Spaan, Kant i Kant; andet Lag ovenpaa det første ogsaa med 14 Tommers Spaan, Kant i Kant, men saaledes, at første Lags Fuger dækkes; endelig det tredje Lag, som lægges fra den ene Side af Taget med Spaaner af fuld Længde (1 Alen), saa at hver Spaans ene Kant med $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ Tommes Dverfud dækker den nye forud paalagte Spaan. Disse 3de Spaanlag skulle alle med sine nederste Ender støtte mod Ribben i Tagfoden, og inden 2det og 3die Lag ere paalagte, bør yderligere tvende Vægter paaspigres 7 Tommer fra hverandre, maalt mellem Nederkanterne. 11 Tommer fra Tagfoden spigres nu, langsefter Taget, med $2\frac{1}{2}$ Tommers Spiger, paa hver 4de eller 6te Tomme Furuspildrer af samme Tykkelse som Spaanen, 1 Tomme brede, men saa lange som mulig. Næste Spaanlag eller 4de Vægning lægges nu med Enderne 7 Tommer fra Tagfoden, iøvrigt paa samme Vis som tredje Lag. For ved denne og de følgende Vægninger at faa Spaanene jevne i Nederkanten betjener man sig af et retstroget Bord, af samme Bredde som Afstanden mellem Lagenes Nederkanter (7 Tommer), hvilket fæstes løst med to Spiger, under det at Vægningen foregaa, og mod hvilket Spaanens nedre Ender rettes; dette Bord flyttes da opover, efterhaanden som et nyt Lag skal paalægges, saa at alle Ender for hvert Lag kommer til at ligge i en og samme rette Linie. Paaspigringen af 4de Vægning gjøres omtrent 11 Tommer fra Enden af Spaanen, saa at Spigringen træffer Vægten, og Vægningen fortsættes opover, efterhaanden som Vægningen skrider frem, med Bibehold af samme indbyrdes Afstand for de følgende Vægter som for de to foregaaende. Vi

Fig. 6.

have altsaa fra Tagfoden til 1ste Vægte en Afstand af 16 Tommer og sidenefter fra Vægt til Vægt over det hele Tag 7 Tommers Afstand, maalt mellem Nederkanterne.

Vægningen af 5te og følgende Spaanlag fortsættes efter samme Principer, som ved de foregaaende fulgtes, med stadig 7 Tommers Afstand mellem Lagenes Nederkanter, hvilket nøjagtigt naaes ved den før omtalte Omflytning af Rettestiven til dens egen Bredde for hver nye Vægning.

Naar man kommer til Monsaaften, maa de to sidste Lag affortes, det ene 7 Tommer og det andet 14 Tommer, hvorefter, naar begge Siderne af Taget ere færdiglagte, Tagryggen beskyttes ved et Belæg af Brædder.

Med Hensyn til Spaanens Vægning paa Kant over hserandre i hver Rad har man anvendt to ulige Maader, nemlig enten at lægge alle Lag i een Retning eller ogsaa skiftevis at lægge det ene fra højre og det andet fra venstre Side. Denne sidstnævnte Maade er dog fejlagtig, saasom derved hvert andet Lag kommer til at ligge med Kanten mod Solen og hvert andet Lag med Solen, hvilket har til Folge, at de Spaaner, som ligge med Kanten mod Solsiden, faa en større Tilbøjelighed til at slaa sig krogede. Derfor bør alle Lag lægges i een Retning og saaledes, at de ligge med Solen.

Om t. Ex. Bygningen ligger i Ost og Vest, begyndes Vægningen paa Sydsiden fra venstre eller vestre Side; paa Nord siden derimod begyndes Vægningen fra Ost og gaar mod Vest. Med andre Ord, hvorledes Taget end er beliggende, bør Vægningen altid foregaa fra Venstre til Højre, da Solstraalerne virke mere paa Overfladen af Spaanen end mod Kanten af samme.

Kan man til Tækningen blot erholde 18 Tommers Spaan, lægtes med 5 Tommers Afstand mellem Vægterne istedetfor 7 Tommer, eller saaledes, at man er forvisset om, at Spaanen over hele Taget mindst kommer til at ligge tredobbelt.

Inden Spaanen lægges, bør den blødes i Vand, saa at den let lader sig haandtere ved Vægningen; er den bugtet, lægges den bugtede Side opad og saaledes, at Fibrerne komme til at vende nedad, eller med Vandlobet.

Dplægger man tør Spaan, bliver det altid vanskeligt at faa Taget jævnt, og desuden resikerer man, at Spaanen sprækker ved Spigeringen, hvilket ikke er Tilfældet, naar den i Forvejen har været lagt i Vand. Det samme er Tilfældet med Spildrerne, som spigres ovenpaa Spaanen, — ere de ej strax før Vægningen kloyne af raat Birke, bør ogsaa de blødes i Vand. Til den Ende betjener man sig af et almindeligt Kar, i hvilket Spaanerne lægges, saamange som kunne rummes

i samme, hvorefter Vand ifylde til Bredden. Med nogle paalagte Stene holdes Spaanen under Vandet, og efterhaanden som den optages til Benyttelse, nedlægges anden Spaan til Blødning.

Man bruger ogsaa for Røgningen at bløde Spaanen i en Oplosning af Jernvitriol i Vand. For Udhusbygninger er saadant dog ikke nødvendigt, da Erfaring viser, at Spaan, der ikke er behandlet saaledes, alligevel i langsommelige Tider har modstaaet Raad. Skal derimod Beboelseshuse tækkes med Spaan, er en saadan Gjennemfugtning af Vitriolopløsning nyttig, da derved Taget ikke saa let udsættes for at fange Ild af Gnister, som falde fra Skorstenspiiben.

Naar 1 Alen lang og $3\frac{1}{2}$ —4 Tommer bred høylet Spaan benyttes, medgaar til hver \square Alen 24—28 Spaaner, og til deres Paa-spigring udfordres 20 Stykker $2\frac{1}{2}$ Tommes Spiger. Er Spaanen derimod blot 18 Tommer og af 3 Tommers Bredder, medgaar omkring 45—50 Spaaner og 24 Stykker Spiger til hver \square Alen.

En Mand lægger 30 \square Alen pr. Dag; iberegnes Haandlangning og Blødning af Spaanen, opgaar Arbejdslønnen til højst

Spaanen ansættes med Birke og Arbejdsløn til	2	§ pr. \square Alen.
højst	2	= —
20 Stykker Spiger	$1\frac{1}{3}$	= —

Tilsammen $5\frac{1}{3}$ § pr. \square Alen.

Hertil kommer $3\frac{1}{2}$ Alen lægt for hver \square Alen Tag, som højst bør koste 2 §, hvorved det hele Kostende for et Spaantag, iberegnet Spaan, lægt, Spiger og Arbejdsløn, i Højden gaar op til $7\frac{1}{2}$ § pr. \square Alen, en Pris, som i Forhold til hvad andre Taglægningsmaterialier koste, er billig, i Særdeleshed naar man tager i Betænkning den store Varighed; thi et Spaantag, en Gang vel lagt, tiltrænger ingen Reparation paa en Mandsalder.

Gjødseltjøring paa Sneen.

Det har glædet mig at se denne Gjenstand et Par Gange behandlet i „Tidskrift for det praktiske Landbrug“. Som man kunde vente, har den af Forfatteren fremsatte Anskuelse været mødt med Tvivl og Indvendinger, der i Birkeligheden ved den første overfladiske Betragtning ogsaa ligger nær. Spørgsmaalet er stort og vigtigt, og i Overbevisningen om, at Forfatterens Paastande her ere rigtige, føler jeg mig opfordret til med et Par Ord at slutte mig til hans Anskuelser og forsøge at understøtte denne vistnok endnu hos os svage Opinion. Uagtet det theoretiske Bevis, der, hvor simpelt og klart det